

Djela germanskih skladatelja na rasporedu Zagrebačke opere

Hubert Pettan, Zagreb

(Svršetak)

B) 1970/71. — 1979/80.

Kad spominjemo djela po narodnosti skladatelja, tada kod njemačkih skladatelja moramo spomenuti i neke skladatelje koji su djelovali u drugim sredinama i u tim sredinama odigrali veoma značajnu ulogu (sada i Pepusch, osim već prije spomenutih Meyerbeera i Offenbacha). Kad se govori o njihovim glavnim djelima, tada se ta djela obično spominju u okviru odnosnih sredina.

Johann Christoph Pepusch (rođen u Berlinu 1667., umro u Londonu 1752., gdje se nastanio početkom stoljeća) uz pjesnika Gaya začetnik je engleske prosjačke (ili baladne) opere, za Englesku karakteristične operne vrsti, a obojica su i stvaraoci istoimenoga djela, koje je praižvedeno 1728. godine. Zagrebačka opera je *Prosjačku operu* izvela prvi put 1974., te je izvedena svega 8 puta; četiri puta u svojoj zgradi, a daljnja četiri puta u zgradi kazališta Komedijska.

Inače u ovom desetljeću nema mnogo izmjena prema prošlom 100-godišnjem razdoblju. Opera je obogatila svoj raspored samo s tri premijere, osim spomenute *Prosjačke opere* i s dvije opere R. Straussa, koje u svijetu spadaju već u standardni raspored: *Arabella* (1973.) i *Arijadna na Naxosu* (1977.) Obnovljeno je šest djela: *Fidelio*, 1970., *Čarobna frula*, 1974., *Ukleti Holandez*, 1975., *Hoffmannove priče*, 1975., *Figarov pir* 1977. i *Orfej* (sada pod naslovom *Orfej i Euridika*) 1979., a od prije su na rasporedu zadržani *Majstori pjevači* koji su bili obnovljeni 1969., tako da se kod ovih sedam djela, kako je to i vidljivo iz priložene tablice mijenja datum zadnje izvedbe (do kraja godišta 1979/80.) kao i ukupni broj izvedbi.

Broju izvedenih skladatelja treba dodati Pepuscha, a kod R. Straussa, koji je i prije bio zastupan u rasporedu zagrebačke opere samo se mijenja ukupni broj njegovih djela (4). Brojevi izvedbi kod navedenih sedam djela i ukupno, nešto se mijenjaju, no unutar skupina od više od 50 odnosno 25 djela ipak ne dolazi do okvirne promjene.

Što se tiče a) gostovanja stranih kazališta s djelima njemačkih skladatelja spominjemo izvedbe od u Zagrebu još neizvedenih djela: Schönbergov *Mojsije i Aron* (Deutsche Oper Berlin, 1971. u okviru Muzičkog biennala), Zimmermann *Vojnici* (Deutsche Oper am Rhein, Düsseldorf — Duisburg, 1973. Muz. biennale), a od već davanih Mozartov *Bastien i Bastienne* (Salzburška opera 1971., izvedeno uz Pergolesijevu *Služavku gospodaricu*), Orffova *Carmina burana* (Deutsche Oper Berlin, 1971., Muz. biennale) i Mozartov *Figarov pir* (Opera Narodnog pozorišta Sarajevo, 1975.).

b) Zagrebačka opera gostovala je u ovom razdoblju u Bergamu gdje je 1970. izvela Wagnerove *Majstore pjevače*.

II. Engleski skladatelji

A) 1870/71. — 1969/70.

Razmjerno brzo nakon osnutka stalne opere u Zagrebu, Zajc već 1872. izvodi Balfeovu *Ciganku*, koja je do 1887. doživjela čak 42 izvedbe. Smetana je imao veoma nepovoljno mišljenje o toj operi, iako se ona u ono vrijeme mnogo izvodila u raznim evropskim kazalištima.

Tada, nakon većeg vremenskog razdoblja, u kojem su se izvodile samo dvije najpoznatije engleske opere (Jones: *Geisha* i Sullivan: *Mikado*), već poslije drugog svjetskog rata u razdoblju od 12 godina (1951. — 1962.) izvode se četiri djela Benjamina Britena: *Lukrecija* (1951.), *Peter Grimes* (1955.), *Stvaramo operu* (davano i pod naslovom *Mali dimnjačar*, 1960.) i *San ljetne noći* (1962., već dvije godine nakon praižvedbe!).

Stvaramo operu izvela je zagrebačka opera premijerno u Šibeniku 12. 7. 1960., a početkom novoga godišta (25. 9. 1960.) u Zagrebu. S prve tri navedene Britenove opere, zagrebačka opera išla je i na gostovanja, tako je *Lukreciju* izvodila u Beogradu, Novom Sadu i u Subotici 1953., u Dubrovniku 1956. i 1959., u Splitu 1957. i u Ljubljani 1963. (čak 11 puta!), *Stvaramo operu*, osim u Šibeniku 1960., u Sarajevu 1960. i u Samoboru 1961., a s *Peterom Grimesom* gostovala je čak u inozemstvu, u Bratislavi i u Pragu 1957.

Od stranih ansambala, Sadler's Wells opera iz Londona izvela je u Zagrebu 1965. godine (u okviru Muz. biennala) Bennetovu operu *Rudnici sumpora*.

B) 1970/71. — 1979/80.

U ovom razdoblju izvedena je *Prosjačka opera* J. Ch. Pepuscha, koja je — s obzirom na njemačko porijeklo skladatelja — spomenuta naprijed među njemačkim skladateljima, te ponovno obnovljena izvedba Brittenova *Malog dimnjačara*.

III. Švicarski skladatelj

Zagrebačka opera izvela je samo kraću operu *Maks i Moric* Heinricha Sutermeistera (rođ. 1910.), 1967. Ljubljanska opera gostovala je 1954. u Zagrebu s operom *Romeo i Julija* istoga skladatelja.

DODATAK

Prigodom 75-godišnjice osnutka zagrebačke opere donijeli smo prikaz »Romanski skladatelji na zagrebačkoj opernoj pozornici« (I. dio Talijanski skladatelji u Sv. Ceciliji god. XXXVIII., sv. 3., svibanj-lipanj 1944., II. dio Francuski skladatelji u Ceciliji, br. 1, siječanj 1946.); prigodom 100-godišnjice dva pri-

kaza »Opere hrvatskih skladatelja u izvedbi Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu« (Sv. *Cecilija*, god. XLI., br. 4 — 1971.) i »Slavenski raspored Zagrebačke opere« (Sv. *Cecilija*, god. XLIII., br. 1 — 1973., str. 14—17). Ovim člankom »Djela germanskih skladatelja na rasporedu zagrebačke opere« svršavamo prikaz rasporeda zagrebačke opere prema narodnosti skladatelja. Kako je u međuvremenu proteklo već i 110 godina od osnutka stalne opere u Zagrebu, to je ovaj posljednji prikaz sastavljen tako, da se — iz teksta i iz sljedeće tablice — vidi kao cjelina i stogodišnje razdoblje kao i posebno posljednjih deset godina. No

kako se na rasporedu našlo i nekoliko djela skladatelja, koji po svojoj narodnosti ne pripadaju gornjim skupinama, to ih — radi potpunosti prikaza — spominjemo u ovom dodatku. To su dva mađarska skladatelja (Goldmark i Szokolai) i jedan brazilijanski (Gomes).

Karl Goldmark, koji se često spominje među njemačkim skladateljima, iako je rođen u Mađarskoj (Keszthely 1830. — Beč 1915.) dolazi svojim dvjema najpoznatijim operama *Cvrčak za ognjištem* i osobito u ono vrijeme u svijetu mnogo davanom *Sabejskom kraljicom* na raspored zagrebačke opere u do-

1870/71—

Redni broj	Godina	Dan i mjesec	Skladatelj	Djelo	Obnovljeno
I. NJEMAČKI SKLADATELJI					
<i>a) 1870/71. — 1969/70.</i>					
1	1872	1. 1.	Flotow Friedrich	Marta	
2	1875	19. 1.	Mozart Wolfgang Amadeus	Don Juan ⁸	1948, 1964 1898, 1920,
3		24. 4.	Flotow F.	Alesandro Stradella	
4		9. 10.	Weber Carl Maria	Strielac vilenjak	1933
5	1876	12. 2.	Meyerbeer Giacomo	Roberto djavo	
6		29. 4.	Nicolai Otto	Vesele žene Windsorske	1916
7		21. 10.	Kreutzer Konradin	Noćište u Granadi	
8	1878	4. 5.	Meyerbeer G.	Hugenoti	1937
9	1879	8. 11.	„	Afričanka	1912
10	1893	28. 6.	Wagner Richard	Lohengrin	1895, 1925, 1952, 1963 ¹⁰
11	1895	5. 6.	„	Tannhäuser	1912, 1930
12		7. 12.	Humperdinck Engelbert	Ivica i Marica ⁹	1910, 1935, 1943
13	1896	28. 3.	Wagner R.	Ukleti Holandez	1909, 1926, 1941, 1953
14	1897	20. 3.	Meyerbeer G.	Prorok	
15		27. 4.	Kienzl Wilhelm	Braća	
16	1898	20. 2.	Lortzing Albert	Car i tesar	
17		15. 3.	Beethoven Ludvig	Fidelio	1930, 1947, 1960
18		16. 4.	Wagner R.	Walküra	1914, 1921, 1936
19		10. 12.	Lortzing A.	Undina	
20		12. 12.	Hausmann Victor	Enoch Arden	
21	1899	7. 1.	Nessler Victor	Trubljač sekinški	
22		5. 2.	Mozart W. A.	Čarobna frula	1918, 1931, 1956
23		11. 3.	Lortzing A.	Oružar	
24		23. 3.	Brüill Ignaz	Zlatni križ	
25		26. 9.	Lortzing A.	Zvjerokradica	
26	1901	15. 1.	Wagner R.	Rienzi	
27		15. 10.	Weber C. M.	Oberon	
28	1902	2. 2.	Offenbach Jacques	Hoffmannove priče	1911, 1934, 1943, 1947
29		19. 4.	Marschner Heinrich	Hans Heiling	
30	1910	18. 11.	d'Albert Eugen	U dolini	1914, 1924, 1932, 1940, 1946
31	1913	12. 2.	„	Kći mora	
32	1915	15. 5.	Strauss Richard	Saloma	1922, 1934, 1955

⁸ Kasnije davano pod naslovom Don Giovanni

⁹ Davano i pod naslovom Hänsel i Gretel

¹⁰ U suradnji s ljubljanskom operom (soli i zbor)

ba Miletića (1896.) odnosno Hreljanovića (1900. — God. 1913. obnovljena je pod naslovom *Kraljica od Sabe*). Zatim nakon više od pol stoljeća izvodi se Szokolajeva (rođ. 1931.) *Krvava svadba* (1966.).

Nekoć popularna opera *Gvaranac* brazilijanskog skladatelja Antonia Carlosa Gomesa (1836.—96.) izvedena je u Zagrebu već u Zajčevo doba (1883).⁷

Kao što smo i naprijed naveli neka u Zagrebu davana djela, ali ne izvedena po zagrebačkoj operi, spomenimo ovdje — iako ne i u tablici, gdje su spo-

menute samo one opere koje je izvela zagrebačka opera — i operu američkog skladatelja George Gershwin *Porgy i Bess*, koju je 1954. izvela 4 puta jedna američka crnačka družina, a 1972. 1 put Opera Narodnog pozorišta iz Beograda, dok je u okviru Muzičkog biennala 1977. Opera grada Kölna izvela *Glazbeni teatar* M. Kagela.

⁷ Radi potpunosti spomenimo i jedno — i to jedino — španjolsko djelo, koje je zagrebačka opera izvela (već nakon tiskanja prikaza »Romanski skladatelji...«) samo u vrijeme Muzičkog biennala 1969., i to u zgradi kazališta Komedija. To je *Pjesme s arteškog bunara* Tomasa Marco (rođ. 1942.)

—1969/70

1970/71—1979/80

Zadnja izvedba	Davano puta	Obnovljeno	Zadnja izvedba	Davano puta	Praizvedba	
6. 2. 1903.	41				Beč	25. 11. 1847.
22. 6. 1965.	76				Prag	29. 10. 1787.
21. 12. 1876.	12				Hamburg	30. 12. 1884.
14. 1. 1934.	36				Berlin	18. 6. 1821.
8. 12. 1899.	19				Paris	21. 11. 1831.
11. 4. 1922.	46				Berlin	9. 3. 1849.
26. 5. 1877.	4				Beč	12. 1. 1834.
23. 3. 1937.	37				Paris	29. 2. 1936.
16. 11. 1912.	39				Paris	28. 4. 1865.
7. 4. 1963.	83				Weimar	28. 8. 1850.
10. 10. 1931.	42				Dresden	21. 10. 1845.
13. 2. 1944.	64				Weimar	23. 12. 1893.
8. 12. 1954.	58	1975.	1. 6. 1978.	82	Dresden	2. 1. 1843.
21. 4. 1897.	4				Paris	16. 4. 1849.
28. 1. 1899.	5				Berlin	4. 5. 1895.
3. 4. 1898.	5				Leipzig	22. 12. 1837.
17. 10. 1961.	53	1970.	10. 5. 1972.	60	Beč	20. 11. 1805.
7. 5. 1938.	26				München	26. 6. 1870.
23. 2. 1899.	4				Hamburg	25. 4. 1845.
12. 12. 1898.	1					
12. 3. 1899.	5				Leipzig	4. 5. 1884.
12. 11. 1957.	65	1974.	29. 3. 1976.	72	Beč	7. 10. 1791.
16. 4. 1899.	3				Beč	30. 5. 1846.
17. 3. 1899.	3				Berlin	22. 12. 1875.
8. 10. 1899.	3				Leipzig	31. 12. 1842.
16. 3. 1901.	4				Dresden	20. 10. 1842.
27. 10. 1901.	3				London	12. 4. 1826.
13. 4. 1948.	87	1975.	15. 6. 1976.	108 (?)	Paris	10. 2. 1881.
12. 3. 1902.	3				Berlin	24. 5. 1833.
23. 1. 1946.	73				Prag	15. 11. 1903.
4. 6. 1913.	6				Beč	12. 11. 1912.
4. 1. 1957.	50				Dresden	9. 12. 1905.

Redni broj	Godina	Dan i mjesec	Skladatelj	Djelo	Obnovljeno
33		29. 10.	d'Albert E.	Odlazak	
34		18. 12.	Humperdinck E.	Kraljevska djeca	
35	1916	17. 3.	Blech Leo	Pod pečatom	
36		29. 4.	Strauss R.	Kavalir s ružom	1932
37	1917	29. 6.	Wagner R.	Tristan i Izolda	
38		26. 10.	Mozart W. A.	Figarov pir	1930, 1944, 1947
39	1922	2. 3.	Mozart W. A.	Otmica iz Saraja	1937
40		28. 4.	Wagner R.	Parsifal	1932
41	1928	1. 4.	Křenek Ernst	Jonny svira	
42		15. 6.	Wagner R.	Majstori pjevači	1931, 1969
43	1933	8. 4.	d'Albert E.	Mrtve oči	
44		6. 7.	Gluck Christoph Willibald	Ifigenija u Aulidi	
45	1935	11. 4.	Wagner R.	Rajnino zlato	1943
46	1938	26. 5.	"	Siegfried	
47	1939	24. 2.	Haydn Joseph	Život na mjesecu	
48		2. 12.	Gluck Chr. W.	Orfej	1960, 1968 ¹¹
49	1943	11. 7.	Egk Werner	Kolumbo	
50	1958	5. 7.	Mozart W. A.	Cosi fan tutte	
51	1966	12. 4.	Orff Carl	Mudrijašica	
52		12. 4.	"	Carmina burana	
53	1967	1. 11.	Křenek E.	Cijena povjerenja	
54	1968	11. 2.	Mozart W. A.	Bastien i Bastienne	
55		11. 2.	"	Kazališni ravnatelj	

b) Od 1970/71 — 1979/80

56	1973	6. 2.	Strauss R.	Arabella	
57	1974	19. 4.	Pepusch Johann Christoph	Prosjačka opera	
58	1977	2. 10.	Strauss R.	Arijadna na Naxosu	

II. ENGLJSKI SKLADATELJI

1870/71 — 1969/70

1	1872	5. 10.	Balfe Michael William	Ciganka	
2	1951	10. 5.	Britten Benjamin	Lukrecija	
3	1955	9. 11.	"	Peter Grimes	
4	1960	25. 9.	"	Stvaramo operu (Mali dimnjačar)	1969
5	1962	3. 3.	"	San ljetne noći	

III. SVICARSKI SKLADATELJI

1	1967	1. 11.	Sutermeister Heinrich	Maks i Moric	
---	------	--------	-----------------------	--------------	--

DODATAK

1	1897	30. 3.	Goldmark Carl	Cvrčak za ognjištem	
2	1900	17. 1.	"	Sabejska kraljica	1913 ¹⁴
3	1966	29. 12.	Szokolay	Krvava svadba	
	1883	21. 4.	Gomes Antonio Carlos	Gvaranac	

¹¹ Izvedeno koncertno 3 puta¹⁴ Pod naslovom Kraljica od Sabe

Zadnja izvedba	Davano puta	Obnovljeno	Zadnja izvedba	Davano puta	Praizvedba
14. 3. 1916.	6				Frankfurt a/M. 20. 10. 1898.
24. 2. 1916.	7				München 23. 1. 1897.
7. 4. 1916.	3				Hamburg 4. 11. 1908.
2. 3. 1941.	33				Dresden 26. 1. 1911.
26. 7. 1917.	5				München 10. 6. 1865.
3. 2. 1948.		1977.	21. 4. 1980.	79 (?)	Beč 1. 5. 1786.
23. 9. 1937.	15				Beč 13. 7. 1782.
25. 4. 1943.	47				Bayreuth 26. 7. 1882.
15. 3. 1930.	21				Leipzig 10. 2. 1927.
22. 12. 1969.	15		13. 5. 1972.	21 (?)	München 21. 6. 1868.
10. 12. 1933.	10				Dresden 5. 3. 1916.
16. 10. 1933.	4				Paris 19. 4. 1774.
16. 3. 1943.	18				München 22. 9. 1868.
17. 6. 1938.	4				Bayreuth 16. 8. 1876.
22. 3. 1939.	4				Esterház 10. 7. 1777.
		1979.	15. 6. 1980.	47	Beč 5. 10. 1762. ¹³
9. 10. 1943.	5				
11. 5. 1962.	20				Beč 26. 1. 1790.
18. 6. 1966.	6				Frankfurt 20. 2. 1943.
18. 6. 1966.	6				Frankfurt 8. 6. 1937.
7. 2. 1968.			7. 2. 1968.	(?)	1946.
3. 3. 1968. ¹²	3				Beč 1768.
3. 3. 1968. ¹²	3				Beč 7. 2. 1786.
			9. 6. 1973.	4	1933.
			8. 6. 1974.	8	1728.
			23. 4. 1978.	11	¹⁵
26. 3. 1887.	42				London 27. 11. 1843.
17. 4. 1962.	25				Glyndeborn 12. 6. 1946.
10. 6. 1956.	14				London 7. 6. 1945.
27. 4. 1969.	23	1979.	1. 6. 1980.	(?)	Aldeburg 14. 6. 1949.
9. 5. 1963.	11				Aldeburg 11. 6. 1960.
25. 2. 1968.			25. 2. 1968.	(?)	Dresden 1951.
9. 12. 1901.	12				Beč 21. 3. 1896.
9. 10. 1913.	22				Beč 10. 3. 1875.
7. 3. 1967.	6				Budimpešta 31. 10. 1964.
7. 3. 1899.	12				Milano 19. 3. 1870.

¹² Izvedeno koncertno u Hrvatskom glazbenom zavodu¹³ Kao radio opera 1933., prerađeno za kazalište 1942.¹⁵ Prvobitna verzija Stuttgart 25. 10. 1912., preradba Beč 4. 10. 1916.